

HET EUROPEES PARLEMENT: HISTORISCHE ACHTERGROND

Het Europees Parlement vindt zijn oorsprong in de Gemeenschappelijke Vergadering van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS), die dienstdeed als de gemeenschappelijke vergadering van de drie toenmalige supranationale Europese gemeenschappen. De vergadering kreeg vervolgens de naam “Europees Parlement”. In de loop der tijd heeft deze instelling, waarvan de leden sinds 1979 rechtstreeks worden gekozen, ingrijpende veranderingen ondergaan: zij heeft zich van een vergadering met benoemde leden ontwikkeld tot een gekozen parlement dat wordt erkend als een politieke agendabepaler van de Europese Unie.

RECHTSGROND

- De oorspronkelijke Verdragen ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#));
- Besluit en Akte betreffende de verkiezing van de leden van het Europees Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen (20 september 1976), gewijzigd bij de besluiten van de Raad van 25 juni 2002 en 23 september 2002.

DRIE GEMEENSCHAPPEN, ÉÉN VERGADERING

Na de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) werd de Gemeenschappelijke Vergadering van de EGKS uitgebreid tot alle drie de gemeenschappen. Op 19 maart 1958 kwam de nieuwe vergadering, met 142 leden, voor het eerst in Straatsburg bijeen als de “Europese Parlementaire Vergadering”. Op 30 maart 1962 werd de naam gewijzigd in “Europees Parlement”.

VAN EEN BENOEMDE VERGADERING NAAR EEN GEKOZEN PARLEMENT

Vóór de invoering van rechtstreekse verkiezingen werden de leden van het Europees Parlement (EP-leden) door en uit de nationale parlementen van de lidstaten benoemd. Alle leden hadden dus een dubbelmandaat.

Op de Topconferentie van 9 en 10 december 1974 in Parijs werd besloten dat “in of vanaf 1978” rechtstreekse verkiezingen moesten plaatsvinden en werd het Parlement verzocht nieuwe voorstellen in te dienen ter vervanging van zijn ontwerpconventie uit 1960. In januari 1975 nam het Parlement een nieuwe ontwerpconventie aan. Nadat

een aantal meningsverschillen waren weggewerkt, bereikten de staatshoofden en regeringsleiders tijdens hun vergadering van 12 en 13 juli 1976 op basis van deze tekst overeenstemming.

Het Besluit en de Akte betreffende de verkiezing van de EP-leden door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen werden op 20 september 1976 in Brussel ondertekend. Na ratificatie door alle lidstaten werd de tekst met ingang van juli 1978 van kracht. De eerste Europese verkiezingen vonden plaats op 7 en 10 juni 1979.

UITBREIDINGEN

Toen Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk op 1 januari 1973 tot de Europese Gemeenschappen toetraden (de eerste uitbreiding), werd het aantal zetels in het Europees Parlement verhoogd tot 198.

Na de tweede uitbreiding met Griekenland op 1 januari 1981 werden er 24 parlementsleden afgevaardigd door het Griekse parlement. In oktober 1981 werden zij vervangen door rechtstreeks gekozen leden. De tweede rechtstreekse Europese verkiezingen vonden plaats op 14 en 17 juni 1984.

Bij de derde uitbreiding, op 1 januari 1986, werd het aantal zetels met de komst van 60 Spaanse en 24 Portugese leden, die eerst door hun nationale parlementen werden benoemd en later werden vervangen door rechtstreeks gekozen leden, uitgebreid van 434 tot 518.

Na de Duitse eenwording moest de samenstelling van het Parlement worden aangepast aan de demografische verandering. Op basis van de voorstellen in de [resolutie van het Parlement 10 juni 1992](#) met als titel “De uniforme verkiezingsprocedure: systeem voor de verdeling van de zetels in het Europees Parlement over de lidstaten” werd het aantal leden voor de verkiezingen in juni 1994 verhoogd van 518 tot 567. Na de vierde uitbreiding van de Unie kwam het totale aantal EP-leden op 626 en werd bij de verdeling van de zetels voor de nieuwe lidstaten de verdeelsleutel uit bovengenoemde resolutie toegepast.

In 2000 werd op de intergouvernementele conferentie (IGC) van Nice een nieuwe zetelverdeling voor het Parlement ingevoerd, die bij de Europese verkiezingen in 2004 werd toegepast. Het maximale aantal leden (voorheen 700) werd verhoogd tot 732. Het aantal zetels voor de 15 bestaande lidstaten werd met 91 verlaagd (van 626 tot 535). De 197 overige zetels werden evenredig verdeeld over alle bestaande en nieuwe lidstaten.

Bij de toetreding van Bulgarije en Roemenië op 1 januari 2007 werd het aantal zetels in het Parlement tijdelijk verhoogd tot 785 om de leden uit deze landen te kunnen ontvangen. Na de verkiezingen in 2009, die van 4 tot en met 7 juni werden gehouden, werd het aantal zetels teruggebracht tot 736. Nadat in het Verdrag van Lissabon (dat op 1 december 2009 in werking trad) het maximale aantal leden was vastgesteld op 751, een aantal dat tot de volgende verkiezingen tijdelijk moest worden verhoogd tot 754, werden tijdens de zittingsperiode van 2009-2014 aan de 736 in juni 2009 gekozen leden 18 leden toegevoegd, na ratificatie in de lidstaten van een wijzigingsprotocol dat werd aangenomen op de IGC van 23 juni 2010. Met de toetreding van Kroatië op 1 juli 2013 werd het maximale aantal zetels tijdelijk verhoogd tot 766 om de 12 Kroatische

EP-leden te verwelkomen die in april 2013 waren gekozen (overeenkomstig artikel 19 van de Akte betreffende de voorwaarden voor de toetreding van de Republiek Kroatië). Voor de verkiezingen van 2014 werd het aantal zetels opnieuw verminderd tot 751. De zetelverdeling is opnieuw herzien met het oog op de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk, die op 1 februari 2020 een feit was ([1.3.3](#)).

GELEIDELIJK TOENEMENDE BEVOEGDHEDEN

De vervanging van de financiële bijdragen van de lidstaten door eigen middelen van de Gemeenschap ([1.4.1](#)) leidde met het op 22 april 1970 ondertekende Verdrag van Luxemburg tot een eerste uitbreiding van de begrotingsbevoegdheden van het Parlement. Een tweede verdrag over hetzelfde onderwerp, waarbij de bevoegdheden van het Parlement verder werden uitgebreid, werd op 22 juli 1975 in Brussel ondertekend ([1.1.2](#)).

Met de Europese Akte kreeg het Parlement een grotere rol op bepaalde wetgevingsterreinen (samenwerkingsprocedure) en werden toetredings- en associatieverdragen afhankelijk gesteld van de toestemming van het Parlement.

Het Verdrag van Maastricht, waarbij voor bepaalde wetgevingsterreinen de medebeslissingsprocedure werd ingevoerd en de samenwerkingsprocedure werd uitgebreid naar andere gebieden, vormde het startpunt van de metamorfose van het Parlement tot medewetgever. Dit verdrag gaf het Parlement de bevoegdheid om de samenstelling van de Commissie definitief goed of af te keuren, hetgeen een belangrijke stap voorwaarts was voor het Parlement om politieke controle te kunnen uitoefenen op de uitvoerende macht van de EU ([1.1.3](#)).

Bij het Verdrag van Amsterdam werd de medebeslissingsprocedure aangepast en verder uitgebreid tot het merendeel van de wetgevingsterreinen. Hiermee kwam het Parlement als medewetgever op gelijke voet met de Raad. Voor de benoeming van de voorzitter van de Commissie was voortaan de goedkeuring van het Parlement nodig. Hierdoor werden de controlebevoegdheden van het EP over de uitvoerende macht steeds groter. Bij het Verdrag van Nice werd de reikwijdte van de medebeslissingsprocedure verder uitgebreid.

Het Verdrag van Nice houdende wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie, de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten is op 26 februari 2001 ondertekend en op 1 februari 2003 in werking getreden. De doelstelling van dit nieuwe verdrag was om de institutionele structuur van de Europese Unie te hervormen, zodat zij bestand zou zijn tegen de uitdagingen van toekomstige uitbreiding. Het Parlement kreeg meer wetgevings- en controlebevoegdheden. Daarnaast werd stemming met gekwalificeerde meerderheid uitgebreid tot meer raadsgebieden ([1.1.4](#)).

Het Verdrag van Lissabon ([1.1.5](#)) vormde eveneens een belangrijke uitbreiding van zowel de toepassing van de gekwalificeerde meerderheid in de Raad (volgens een nieuwe methode die wordt gehanteerd sinds 1 november 2014 – artikel 16 VEU) als de toepassing van de medebeslissingsprocedure (nu uitgebreid tot zo'n 45 nieuwe wetgevingsgebieden). Medebeslissing, inmiddels de gewone wetgevingsprocedure genoemd, werd de meest gebruikte besluitvormingsprocedure en is van toepassing op

uiterst belangrijke onderwerpen, zoals het gemeenschappelijk landbouwbeleid en het beleid op het gebied van justitie en veiligheid. Het Parlement kreeg ook een grotere rol bij de voorbereiding van toekomstige wijzigingen van de Verdragen (artikel 48 VEU). Bovendien werd, als onderdeel van het Verdrag van Lissabon (en aanvankelijk als onderdeel van het vruchteloze Ontwerpverdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa), het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat tijdens de Europese Raad van Nice van 7 december 2000 werd ondertekend door de voorzitters van het Europees Parlement, de Commissie en de Raad, juridisch bindend ([4.1.2](#)).

Bij de Europese verkiezingen van 23 tot en met 26 mei 2019 werd duidelijk dat het Parlement ten volle gebruik had gemaakt van de verdragsbepaling van artikel 14 VEU waarin het volgende wordt gesteld: “Het Europees Parlement oefent samen met de Raad de wetgevingstaak en de begrotingstaak uit. Het oefent onder de bij de Verdragen bepaalde voorwaarden politieke controle en adviserende taken uit. Het kiest de voorzitter van de Commissie”.

Voor de verkiezingen van 2014 en 2019 schoven de Europese politieke partijen ([1.3.3](#)) “Spitzenkandidaten” (lijsttrekkers) naar voren voor de functie van Commissievoorzitter. Het lijsttrekkerssysteem is in zoverre succesvol gebleken dat de opkomst bij de Europese verkiezingen groter was.

Udo Bux
02/2020

